

FELSEFİ SİSTEMİMİN SUNUMU

(1801)*.

Friedrich SCHELLİNG

Çev. Oya Esra BEKTAŞ**

Önsöz.***

Gerçeği bilmek adına uzun yıllar boyunca doğa felsefesi ve transendental felsefe olmak üzere tümüyle iki farklı bakış açısından bir ve aynı olan felsefeyi araştırdıktan sonra, sadece bu farklı sunumunun benim tarafımdan temellendirildiği sistemin kendisini açık bir şekilde ortaya koymak ve bu konu ile ilgilenen herkesi şu ana dek yalnızca benim sahip olduğum belki diğer birkaçı tarafından paylaşılan şeylerle tanıştırmak için kendimi isteğim dışında bilimin mevcut durumu tarafından sürüklenmiş halde bulmaktayım. Her şeyden önce bu sistemi benim şu anda açıkladığım şekliyle kavrayan, bunun yanı sıra onu önceki her sunumla karşılaştırma isteği ve bunu yapabilecek yetisi olan, dahası şu an ifade edebileceğime inandığım başarıyla ortaya koyulan eksiksiz ve kesin açıklamalar için ne kadar hazırlık gerektiğini kavrayan kişi, gerçekten cüretkarlık saydığım, kendi bütünlüğünde ortaya koymadan önce tümüyle farklı yönlerden tam bir bilgisini ortaya koymaya uğraştığım daha önceki açıklamaları ve bu felsefeyi, doğal ve eleştirilir olmaktan öte görmeyecektir. Bu koşullarda kimse (geçen kış seminerlerde bu sistemi sunduğumda

1,4,108

zaman zaman düşünüldüğü gibi) felsefi sistemimin kendisini değiştirdiğimi düşünemez; çünkü bütünüyle kendine özgü biçimi içinde ilk defa burada ortaya çıkan sistem, tüm farklı sunumlarında daima göz önünde bulundurduğum ve hem transendental felsefede hem de doğa felsefesinde kendi adıma kalıcı konumumu belirlediğim sistemle aynıdır. Ne transendental felsefe ne de doğa felsefesi olarak adlandırdığım felsefeyi, felsefi sistemin kendisine kıyasla izole bir şekilde kendisi için almadığımı ya da söz konusu sistemin tek-yönlü sunumundan daha fazla bir şey olarak görmediğimi ne kendimden gizledim ne de başkalarından, bilakis daha çok en anlaşılır ifadelerle şimdiye kadar İdealizm Sistemi'min Önsöz'ünde, bu

* Söz konusu "Felsefi Sistemimin Sunumu" Zeitschrift für speculative Physik'in ikinci cildinin (1801.) ikinci sayısında yayımlandı. D.H. (Hilfe-Datenbank/Veri tabanı Yardımı)

** Ahi Evran Üniversitesi Felsefe Bölümü öğretim üyesi

*** Friedrich Wilhelm Joseph von Schelling'in bu çevirisinde Schelling'in oğlu Karl Friedrich Schelling'in editörlüğünü yaptığı *F.W.J. von Schellings sämtliche Werke* adlı toplu eserleri kullanılmıştır.

derginin pek çok yerinde vs., bildirdim. Bu durumun farkında olmayan okuyucu ve eleştirmenler varsa, ya da söz konusu ifadeler onlara benim gerçek tutumuma ilişkin hiçbir ipucu vermediyse, bu benim değil onların suçu. Aynı şekilde nihayet doğa felsefesi yoluyla var olan, şu ana dek yalnızca Eschenmayer'in keskin görüşlülüğü sayesinde fark edilen ve bizzat idealistler tarafından görmezden gelinen idealizmin alışıldık türüne yönelik sunulan sesli itiraz da benim suçum değil. - Doğa felsefesi ve transendental felsefe olarak adlandırdığım şeyi, her zaman felsefi etkinliğin karşıt kutupları olarak ifade ettim; önceki mevcut sunum ile kendimi, onda yalnızca doğru ve kesin olanın tespit edilebildiği, sunumun onu tümüyle karşıt yönlerden ileriye doğru inşa ettiği ayrımsızlık noktasında buluyorum. - Felsefi bir sistemin incelemesini ortaya koyacak çoğu kişiyi, onun aracılığıyla kolaylıkla ruhlarını cezbettikleri ve istenildiğinde sürgün edilebildiğine inandıkları bir sözcüğün verilmesinden başka hiçbir şey daha fazla memnun edemez. Fakat şimdi burada bu sistemin, idealizm ya da realizm, ya da ikisinden ortaya çıkan bir üçüncüsü olduğunu söylediğimde bile, her iki durumda da sanırım yanlış bir şey iddia etmiş olmam; çünkü (tikel bakış açıları'nın tümünden soyutlandığında, kendinde kalanın ne olduğu bu şekilde saptanamasa dahi) söz konusu sistem bakış açısına bağlı olarak bunların hepsi olabilir,

1,4,109

442

fakat böyle yapmakla henüz kimseyi sistemin gerçek bilgisine kavuşturmuş olmam; çünkü idealizm ya da realizmin ya da böylece bu ikisinden ortaya çıkan üçüncü bir olasılığın ne olduğu henüz hiçbir şekilde açık değildir, bilakis önce açıklama getirilmelidir ve esasında çoğu farklı kavram farklı zihinlerde o açıklamalarla birleştirilir. Bu konunun zaten kendiliğinden gündeme geleceği sonraki sunum konusunda erken davranmak istemiyorum, aksine şimdilik yalnızca bildiğim kadarını ifade etmek istiyorum. Söz gelişi, yalnızca bu ad altında ileri sürdüğüm şeyi, tam anlamıyla gerçekleştirilmiş bir idealizm sistemi varsaydığım kendiliğinden açıktır, nitekim onu başka bir şey varsaysaydım, bu durumda bu diğerini ileri sürerdim; dolayısıyla idealizme, doğrudan doğruya her sunumda vermiş olduğumdan başka bir anlam vermiyorum. Bu durumda örneğin ilk defa Fichte'nin ileri sürdüğü ve şu ana dek devamlı olarak iddia ettiği idealizmin de, bu idealizmden tümüyle farklı bir anlamının olması muhtemeldir; örneğin Fichte idealizmi bütünüyle öznel manada düşünebiliyorken ben onu nesnel olarak tasarladım; Fichte idealizm ile refleksiyon noktasında kalabiliyorken ben idealizm ilkesi ile kendimi üretim noktasında konumlandırımdım; bu karşıtlığı en anlaşılır terimlerle ortaya koymak gerekirse, öznel anlamda idealizm, Ben'in her şey olduğunu ileri sürmek zorundayken, nesnel anlamda idealizm tersini söylemeye zorlanır: Her şey = Ben, ve hiçbir şey "Şey = Ben" olarak var olmaz, her ikisinin de idealizm olduğu reddedilmese dahi, kuşkusuz onlar farklı yaklaşımlardır. - Bunun edimsel olarak böyle olduğunu söylemiyorum, durumu yalnızca olasılık olarak ortaya koyuyorum, fakat bu şekilde koyulduğunda okuyucu

aslında idealizm sözcüğü yoluyla tümüyle bu ad altında koyulan sistemin gerçek içeriğine ilişkin hiçbir şey öğrenemeyecektir, buna rağmen şayet ilgileniyorsa aynı zamanda bu ad altında gerçekte neyin anlaşıldığını ve ileri sürüldüğünü araştırmaya ve öncelikli görmeye karar vermelidir. Durum realizm

I,4,110

olarak adlandırılan şey için de, idealizme ilişkin olandan farklı değildir. Bana öyle geliyor ki, tıpkı sonraki sunumun kanıtlayacağı gibi, şu ana kadar ki realizm, bilinen tüm görünümleri içindeki en yüce ve eksiksiz biçiminde (Spinozacılıktaki halinden söz ediyorum) yanlış değerlendirilmiş ve yanlış anlaşılmıştır. Tüm bunları yalnızca ilk olarak benim felsefem hakkında genel olarak bilgi sahibi olmak isteyen okuyucunun, her şeyden önce aşağıdaki sunumu, burada yalnızca sunumun formu olarak ilgilenebildiği tanıdık bir şeyin tasviri olarak değil, fakat şimdilik tümüyle yabancı bir şeymiş gibi, sakin ve temkinli bir biçimde okumaya karar vermesi amacıyla söyledim;- herkes özgür bir biçimde bundan sonra uzun zamandır böyle düşündüğünü de doğrulamalıdır; - bir başka ifadeyle doğa felsefesi olarak yalnızca benim doğa felsefesi olarak adlandırdığım şeyi, idealizm sistemi olarak yalnızca benim transendental idealizm sistemi olarak adlandırdığım şeyi değerlendirmesini, fakat benim felsefi sistemimi sadece aşağıdakinden öğrenmeyi istemesini talep ediyorum. İkinci olarak doğa felsefesi ve idealizm sunumunun, fakat özellikle aşağıdaki felsefi sistemimin sunumunun, diğer sunumların bakış açılarına göre değil kendi içinde değerlendirilmesini, onun diğer sunumlarla değil kendisiyle uyuşup uyuşmadığının ve kendinde ve kendi dışında var olan her şeyden bütünüyle yalıtılmış olarak ele alınıp alınmadığına ilişkin bir ispatının olup olmadığının sorulmasını, özellikle baştan beri aralarında bir uzlaşımın olup olmadığının sonraki gelişme suretiyle gösterilebileceği Fichte'nin sunumu ile benim sunumunun her birinin kendi içinde değerlendirilmesini ve ikisini uzlaştırıp uzlaştıramayacağımıza ve ne dereceye kadar uzlaştırmabileceğimize karar verilmesini talep ediyorum. *Koşullara bağlı olarak* konuşuyorum. Nitekim bana göre en azından şu an için bu noktaya henüz ulaşılmamış olsa dahi, bizim gelecekte uzlaşmamış olmamız olanaksızdır. - Fakat bu durumda bilgili herhangi bir insan böyle bir sistemin adeta bir bakışta geliştirildiğine ya da tabiri caizse onun henüz tam bir gelişime eriştiğine inanır mı? Nitekim sisteminin mutlak bir idealizm değil

I,4,111

(çünkü bu, bana göre tüm hakiki spekülâtif felsefedir), fakat tam da bu idealizm olduğuna karar vermek zorunda kaldığı noktaya gelene dek Fichte'ye zaman verilmedi mi? - Bana göre Fichte şu ana dek hiç kuşkusuz en genel ilkeleri ortaya koydu; şu ana dek kabul edilenlerin, pekala yapılacak olanların henüz yalnızca başlangıcı olduğunu ve dolayısıyla tüm bunların onun bir *sonucu* olmaktan oldukça uzak olduğunu düşünmemden,

birileri burada hoşnut olurken diğerleri hüsrana uğrayabilir. Fakat bu durumda sözünü ettiğim gelişme, doğası gereği salt spekülasyon sezgisinden oldukça uzak olan, bununla birlikte bu konu hakkında kör bir özgüvenle düşüncelerini dile getiren ve konunun ne olduğunu kavramadan önce onu ezberden öğrenen ya da ona karşı çıkan işe yaramaz ahalinin işgüzarlığı tarafından engellenmiş olur. Eğer Reinhold gibi biri, açık gönüllülükle ne başlangıçta ne ortada ne de yeni felsefi devrimin sonunun (kendisi son diyor) eşliğinde ne yapılması gerektiğini bilmediğini itiraf etmişse - fakat aynı zamanda bu "Devrim" in başlangıcında Kant'ın kör izleyicisi olan, daha sonra kendisine ait bir teoride mutlak, katolik bir felsefe ilan eden ve sona doğru derin inancının güçlü bir teminatı dahi olmaksızın Bilim Teorisi'nin kucağına gitmiş olan - böyle bir insan budalaca felsefesinin tüm denemelerinden sonra ve kendinden intikam alırcasına, felsefi devrimin mevcut sonucuna yönelik son bir kehanette bulunmak için cesaretini yitirmiyorsa bu işin sonu nereye varır¹? - Bu bakış açısından uzaklaşıyor ve

¹ Bilim anlayışı olan herkes için metinde söylenenler Bay Reinhold'a yönelik yargımızı gerekçelendirmek adına fazlasıyla yeterli olacaktır, spekülatif bir kafaya sahip olmak bakımından ona en ufak bir içten saygı duymadığımızdan, bunu ifade etme konusunda daha az çekingeniz, o böyle bir akla hiç sahip olmadı ve de buna yönelik bütün taleplerinde dolaylı olarak da olsa kendiliğinden vazgeçti. Kendini öğrenmeye mahkum etti ve saçma bile olsa okula gitti ve bu noktada aslında doğru olanı yaptı. Felsefe adına hiçbir zaman tarihsel bir tinden fazlasına sahip değildi; onun Tasarım Yetisi Teorisi, bilinen bir gerçek olarak kabul edilen, onun bakış açısından tasarımın yalnızca bir olgu olduğu, bir olgusal çıkarım olarak haliyle geriye başka hiçbir şeyin de kalmadığı Kantçı felsefenin ilkelerinin temeline dayanır; Reinhold, kendi felsefesinin bu ilk ve biricik dışavurumundan bu yana, her yeni felsefenin ortaya çıkışı esnasında tüm önceki filozofları, spiritüalistleri, materyalistleri, teistleri ve daha başka nasıl adlandırılabilirlerse inceleme yoluyla her zaman yeni için bir yana bırakmaktan ve daima mutlu bir şekilde onların hatalarını tespit etmekten başka önemli hiçbir bir iş yapmadı, fakat hiçbir zaman kendininkileri tespit etmedi ve mükemmel antik tohumunu kendi ekini ile birlikte harmanda döyme teşebbüsünün ne kadar yararsız olduğunu görmedi - ki bu felsefenin ana problemlerini madde ve form ilkeleri aracılığıyla ya da tasarlayan ve tasarlanan (bilincin ilkeleri) yoluyla çözdüğü şeklindeki inancı dolayısıyla görmezden geldiği bir yanılıydı. O tüm spekülasyonun esas özüne ilişkin derin bir bilgisizlik içinde yaşamayı sürdürdüğü için, doğal olarak hiçbir şey onun yargısı için çok büyük görünmedi. Fakat bu zayıf kafanın, Spinoza ya da Platon'u ele aldığı veya felsefenin diğer değerli figürlerini eleştirdiğinde, bunların arasında Fichte'yi eleştirel sürecin dışında tuttuğuna ve hatta son günlerde onu kolayca anladığına ve felsefesinin gerçekliğine içten bir şekilde ikna olduğuna inanmak şaşırtıcı olur. Yabancı iddia ve felsefelerin kasıtlı saptırmaları yukarıda ifade edildiği gibi içten itiraflar yapan dürüstlüğü göze alamaz; aksi takdirde *Transendental İdealizm Sistemi*'nin kesin bir gözden geçirilişinde bazı önermelerimin uğradığı zarar hesaba katılabilir. Bu konuda kesinlikle zamanımı harcamayacağım, bunun yerine eğer gerçeğin onuru ve felsefi devrimin tamamlanması için onun kendisinden alınmış dahi olsa absürtlüğü zaten ispatlanmış olan düşünceleri çürütmenin gerekli olduğunu hissediyorsa Bay Reinhold'a burada daha çok resmi bir biçimde eleştirel incelemelerde, dergilerde vs. hakkımdaki iddialarımdan, dahası fikirlerimden ve bulgularımdan bir ilke olarak (doğru kullanılması gereken) metodumdan ve idealizimden faydalanmaktan vazgeçmesi için olanak tanıyacağım. Fakat çoğu kişi,

I,4,112

Şimdilik yalnızca şunu hatırlıyoruz: Sistemimizin tüm diğerleriyle, fakat öncelikle Spinozacılık ya da idealizmle ilişkisine yönelik diğer tüm açıklamalar, önceki sayıdaki bir makalede hali hazırda belirttiğim gibi, genel geçer bir tartışma yoluyla çözüm getirmekten çok ("İlk Taslak"ın tamamlanmış bir sistemi içermeyeceğinin kendiliğinden açık olması gerektiği için) daha birkaç yıldır düşündüğüm sistemin kendisinin tamamlanmasına bağlı olarak özellikle doğa felsefesinin maruz kaldığı tüm yanlış anlaşılması

I,4,113

sonlandıracağını umduğumuz aşağıdaki sunumun kendisinde araştırılacaktır. Bu yüzden de burada ilk defa açıklanmış olan ilk önermeler üzerine ilgimi çekmeyen ve ya bunlara saldıran ya da bunlardan türeyen tekil yargıların zorunlu sonuçlarını reddeden hiçbir değerlendirmeyi bundan böyle zerre kadar dikkate almayacağım.- Bu sistemin yapılanmasında kullandığım yöntemle ilişkin olarak tüm sunumun sonunda başlangıçta olduğundan daha kesin konuşulabilir. Sunumun yöntemine gelince, yalnızca içerik ve konu olarak bana en yakın olduğuna inandığım bu sistem aracılığıyla, sunumun formunu seçmeye ilişkin pek çok nedenim olduğu için değil de, bu form aynı zamanda sunumun en kısa haline olanak tanıdığı ve kanıtlamaların açıklığı en kesin hükme izin verdiği için burada kendime Spinozayı model olarak aldım.- Bir de Bay Eschenmayer'in doğa felsefesine ilişkin çalışmasında mevcut olan ve (Röschlaubs Magazin'de v.b. yayınlanan) "Deduktion des lebenden Organismus" adlı makalesinde uygulamış olduğu formüllere dayalı genel simgeleri çok sık kullandım; tüm okuyucularımdan, kısmen kendi kişisel ilgileri dolayısıyla, kısmen de onları daha iyi bir konuma getirmeleri için okumasını talep ettiğim, doğa felsefesi sisteminin salt refleksiyon noktasındaki idealizmin dayanan diğer doğa felsefesi türleri ile karşılaştırılmasından hareket eden yazılar, hiç kuşkusuz tümüyle zorunluluktan ortaya çıkmıştır. Burada geliştirdiğim ve karşıtlıklardan ortaya çıktığı ve karşıtlıklara dayandığı için refleksiyon noktasından bütünüyle uzaklaşan İdealizm Sistemi'mi kendi içinde kavramak adına, onun antitezi olan refleksiyon sistemini yakından tanıyor olmak son derece faydalıdır.-

tıpkı *Der deutshen Merkurs*'ün son sayısında olduğu gibi, bu Reinholdizmin ahlaki ve dini alana saldırısına, hatta resmi muhbirliğe kadar ulaşmasına ne söyleyecektir? Şüphesiz burada da yukarıda betimlenen tinsel karakter görülecektir ve Xenien'in altın sözcüklerinin dışında bir şey uygulanmak istenmeyecektir:

"Alınan insanlara asla değer vermem,
Kötü arkadaşlar ilk fırsatta yalnızca onların içinden çıkarlar."

I,4,114

Genel olarak bu sistem ile ikili bir tutum takınıyorum: Önceki ve şimdiki filozoflara karşı: Bu konuyu bu önsözde daha önce kısmen açıklamıştım, bütünü sunumun kendisinde yer alacaktır, ve buna ek olarak defalarca filozof adı altında yalnızca ve yalnızca, ilk ilkesi ve metodu olan, salt diğerlerinin fikirlerini tekrar etmeyen, ya da bilinmeyen karışımlardan bile kendine özgü bir yahni hazırlamayanları anladığımı söylüyorum; empirik fizikçilere gelince, onlara ilişkin her şeyden önce doğa felsefesine yönelik tutumları bilinebilir. Çok büyük bir kısmı bir müddet sonra hala öküzdürtme değneğine çifte atmaya uğraşacaklar, bundan sonraki ifadeler, doğa felsefesinin aşamalı bir biçimde yapılması bile, olası açıklamalar olarak ele alınır ya da deneyimin formu altında gün ışığına çıkarılır, hatta nihayet tüm dinamik fizik onların metinlerinde hatalı olmayan bir hipotez olarak ölümsüzleşir.

Önsöz için bu kadarı yeterli olabilir. Şu andan itibaren yalnızca konunun kendisi konuşur.

§. 1.

446

Tanım. Usu, mutlak us ya da özne ve nesnenin tüm ayrımsızlığı olarak düşünüldüğü sürece us olarak adlandırıyorum.

Esasen salt bu sözcükle ilişkilendireceğim düşünceyi canlandırmak amacıyla yapıldığı için, burası bu konuşma tarzını haklı çıkarmanın yeri değil. - Fakat diğer yandan bu şekilde düşünülen usa nasıl erişileceği burada kısaca gösterilmelidir. Felsefede ona özne ile nesne arasına koyulan ve görüldüğü kadarıyla her ikisine karşı ayrımsız olmak zorunda olan refleksiyon yoluyla erişilir. Usun bakış açısı, mutlak olarak düşünmek ve daha önce aktardığım bakış açısına erişmek için rasyonel olanı ayırt etmek zorunda olan herkese garip gelir. Bu ayrımı yapan için,

I,4,115

çoğu kişi tarafından düşünüldüğü gibi us dolaysızca öznel bir şey olarak son bulmalıdır, elbette onun kendisi daha fazla nesnel bir şey olarak düşünülemeyecektir, nesnel ya da düşünülen bir şey, burada yalnızca ondan tümüyle ayırt edilen düşünen bir şey karşısında olanaklı olacaktır; bu yüzden us, bu ayrım yoluyla tam olarak öznel ve nesnel olanın ayrımsızlığındaki gerçek *kendinde şeye* karşılık gelecektir.

Felsefenin bakış açısı usun bakış açısıdır; onun bilme biçimi, şeylerin kendinde, yani usta oldukları gibi bilmesidir. Felsefenin doğası tüm art

ardalık ve parçalılığı, zamanın tüm farkını ve genel olarak düşüncede karışmış olan her saf imgelemi² tümüyle sona erdirmek ve tek kelimeyle şeylerde salt mekanizmin yasalarının nesnesi ve zamanda sürekli bir refleksiyon olduğu sürece değil fakat yalnızca mutlak usu ifade ettiği sürece söz konusu bakış açısını görmektir.

§. 2.

Usun dışında hiçbir şey yoktur, ve her şey onun içindedir. Eğer us §. 1'de talep ettiğimiz şekliyle düşünülecek olursa, bu durumda onun dışında hiçbir şey olamayacağını dolaysızca farkına varılır. Çünkü eğer onun dışında bir şeyin olduğu varsayılırsa, bu durumda o ya kendi kendisinin dışında kendisi içindir; o halde varsayıldığının tersine öznelidir; ya da kendi dışında kendisi için değildir, bu durumda nesnel bir şey olarak, kendi dışındaki bir şeye nesnel bir şeymiş gibi davranır, şu halde kendisi nesnelidir, fakat bu yine varsayım terstir (§. 1).

Bu durumda usun dışında bir şey yoktur ve her şey onun içindedir.

Yorum. Mutlak'ın bakış açısı dışında bir felsefe yoktur. Tüm bu sunum aracılığıyla ortada buna yönelik hiçbir şüphe kalmayacaktır: (§. 1) de belirlediğimiz şekilde düşünüldüğü sürece us mutlaktır; dolayısıyla mevcut önerme yalnızca bu varsayım altında geçerlidir.

Açıklama. Buna yönelik tüm itirazlar yalnızca

I,4,116

şeylerin ustaki gibi değil, aksine göründükleri gibi ele alınması alışkanlığından ileri gelir. Özünde usa eşit olan ve onunla bir olan her şeyi aşağıda göstermek zorunda olduğumuz için, onları çürütmeyi sürdürmüyoruz. Pek çok kişi, bir şeyin genel olarak sadece usun onu kendi dışında konumlandırması koşuluyla onun dışında var olabileceğinin farkında olmasa dahi ileri sürülen önermeler kesinlikle hiçbir kanıtla ya da açıklama gerektirmez, aksine çoğu, bir aksiyom olarak geçerlidir, buna karşın us bunu hiçbir zaman yapmaz, bunu yukarıda gereksinim duyulan ayrımı yapmaya ve kendindeki [yalıtılmış, yalnız] özneyi unutmaya aciz olan bozuk bir us yapar.

§. 3.

Us, mutlak olarak birdir ve mutlak olarak kendisi ile özdeştir. Başka türlü olmaz, çünkü tersi bir durumda usun varlığının, kendisi gibi başka ek bir

² Nitekim fantezinin zihinle ilişkili olması gibi imgelem de usla ilişkilidir. Önceki üretici iken, sonraki yeniden üreticidir. (Bundan sonrakiler, yazarın bir elyazmasından yeni eklemelerdir. *Ed.*)

zemininin olması gerekirdi; o halde usun kendisi, başka bir us değil de yalnızca kendisi olan zeminini içerir, usun mutlak olmaması varsayıma terstir. *Dolayısıyla us mutlak anlamda birdir.* Ancak ikincisi ters çevrilirse, bir başka ifadeyle us kendi kendisiyle özdeş olmazsa, kendi kendisiyle özdeş olmayan şey, yine de, (kendisine ek olarak) kendi *dışında* hiçbir şey var olmadığından (§. 2), bir kez daha kendinde koyulmak, aynı zamanda usun varlığı olarak ifade edilmek zorundadır ve dahası usun varlığı yoluyla ifade edilen her şeyin yalnızca onun sayesinde olanaklı olduğu şey, *kendinde* şeydir (§. 1), bu durumda kendinde olan, ya da yine kendisiyle özdeş olan, usun kendisine kıyasla var olan her şey, onunla birdir. *Dolayısıyla us kendinde (yalnızca dışarıya doğru değil, içeriye doğru da, ya da) birdir, yani kendi kendisiyle mutlak olarak özdeştir.*

§. 4.

Usun varlığına ve usun dışında hiçbir şey olmadığından (§. 2), (usta kavrandığı müddetçe) var olan her şeye ilişkin nihai yasa, var olan her şeye ilişkin olarak $A = A$ ile ifade edilen özdeşlik yasasıdır. - Bu kanıtlama §. 3'ten ve ondan önceki önermeden dolaysızca çıkarılır.

1,4,117

448

Ek 1. Buna bağlı olarak eğer varsa tüm diğer yasalar yoluyla hiçbir şey usta ya da kendinde olduğu gibi değil, fakat yalnızca refleksiyonda ya da görünüşte olduğu gibi belirlenir.

Ek 2. $A=A$ önermesi zamana gönderme yapmaksızın kendinde koyulan biricik gerçek önermedir. Böyle bir gerçeği, empirik değil mutlak anlamda sonsuz olarak adlandırıyorum.

§. 5.

Tanım. İlk pozisyon olan A'yı, ikinci pozisyon olan yüklemden ayırt etmek için özne olarak adlandırıyorum.

§. 6.

Genel olarak düşünüldüğünde $A = A$ önermesi, ne A'nın mutlak olduğunu ne de özne ya da yüklem olduğunu söyler. Aksine *bu önerme yoluyla koyulan biricik varlık, buradan hareketle özne olarak A ve nesne olarak A'dan tümüyle bağımsız biçimde koyulan, onun kendi özdeşliğidir.* İlk iddianın ispatı *Bilim Teorisi* §. 1'de yer alır; önermenin ikinci kısmı ilkinden kendiliğinden çıkar ve onda içerilir. Nitekim genel olarak ayırım başlı başına A'nın varlığından, ve o, özne ve yüklem olduğu sürece yapıldığından, bu durumda geriye kalan

tek şey, onda ayrımın yapılmadığı, aynı zamanda bu önerme yoluyla koyulan mutlak özdeşliğin kendisidir³.

§. 7.

Biricik koşulsuz bilme, mutlak özdeşliğin bilmesidir. Çünkü $A = A$ önermesi (§.4, Ek 2), yalnızca usun özünü ifade ettiği için (§. 3), aynı zamanda biricik, koşulsuz, kesin önermedir, bununla birlikte mutlak özdeşlik de bu önerme yoluyla dolaysızca koyulur (§.6).

Yorum. Önceki önermeler dizisi yalnızca bu bilmenin koşulsuzluğunu kanıtlamak amacıyla önceden bildirildi.

I,4,118

Nitekim bu bilmenin *kendisi* koşulsuz olduğu içindir ki, özünde kanıtlanmaz.

§. 8.

Mutlak özdeşlik, apaçık ve $A = A$ önermesi kadar kesindir. Kanıtlama. Nitekim o, bu önerme yoluyla dolaysızca koyulur (§. 6).

Ek 1. Mutlak özdeşlik $A = A$ önermesinin dolayımı dışında düşünülemez, buna karşın bu önerme yoluyla *varlık* olarak koyulur. Dolayısıyla varlık yoluyla düşünülmesi ve *mutlak özdeşliğin varlığına ait* olmalıdır.

Ek 2. *Onun varlığının hakikati* $A = A$ önermesinin hakikatine özdeş olduğu için, *mutlak özdeşliğin varlığı sonsuz bir hakikattir.* Bu (§. 4, Ek 2) vb.

§. 9.

Us, mutlak özdeşlikle birdir. $A = A$ önermesi usun varlığının yasasıdır (§. 4). Fakat şimdi mutlak özdeşlik bu önerme aracılığıyla aynı zamanda varlık olarak dolaysızca koyulur (§. 6), ve mutlak özdeşliğin varlığı özüne özdeş olduğundan (§. 8, Ek 1), bu durumda us (§. 1), yalnızca varlık olarak değil, öz olarak da mutlak özdeşliğin kendisiyle özdeşdir.

³ $A=A$ önermesi hiçbir kanıtlama gerektirmez. O, her kanıtlamanın temelidir. Onun aracılığıyla koyulan her şey, yalnızca bu koşulsuzca koyulmuş varlığın kendisidir. Bu durumda koşulsuzca koyulmuş bu varlığın kendisini onda açtığı şey, kendisi için bütünüyle bir ayrımsızlıktır. - Özne konumundaki bu A ve yüklem konumundaki diğer A , kendi başına koyulan A değildir, bilakis bu şekilde koyulan şey, yalnızca ikisi arasındaki özdeşliktir.

Ek. Bu nedenle usun varlığı (§. 1'deki anlamıyla) şüphesiz mutlak özdeşliğin ki kadar koşulsuzdur ya da: **Varlık mutlak özdeşliğin özüne olduğu gibi aynı şekilde usun özüne aittir.** Kanıt, bir öncekinden dolaysızca çıkarılır.

§. 10.

Mutlak özdeşlik, kendinde sonsuzdur. - Çünkü eğer sonlu olsaydı, bu durumda onun sonluluğunun zemini ya kendinde olurdu, bir başka ifade ile kendindeki bir belirlemenin nedeni olurdu, yani aynı anda etkileyen ve etkilenen olurdu, bu bağlamda mutlak özdeşlik olmazdı; ya da kendinde değil, kendi dışında bulunacaktı. Fakat onun-dışında bir şey yoktur. Nitekim onun aracılığıyla sınırlandırılabilirdiği kendi dışındaki bir şey olsaydı, nesnel bir unsur olarak nesnel bir unsur olan bu dışarıdaki şeyle ilişkili olmak zorunda kalacaktı. Bu saçmadır. (§. 1). O halde hiç kuşkusuz var olduğu olduğu kadar sonsuzdur, bir başka ifade ile kendinde sonsuzdur.

1,4,119

§. 11.

*Mutlak özdeşlik, özdeşlik **olarak** hiçbir şekilde ortadan kaldırılamaz.* Çünkü o kendi özüne ait olmalıdır; fakat sadece mutlak özdeşlik olduğu sürece kendi özüne aittir (§. 6. 8, Ek 1). Aynı zamanda böyle olmakla hiçbir zaman ortadan kaldırılamaz, nitekim öbür türlü varlık, özüne ait bir şey olmakla ortadan kalkacak, yani çelişkili bir şey koyulacaktı. Bu nedenle vb.

450

§. 12.

Var olan her şey, mutlak özdeşliğin kendisidir. Özdeşlik, sonsuz olduğu için ve mutlak özdeşlik olarak ortadan kaldırılamayacağı için (§. 10. 11), bu durumda var olan her şey mutlak özdeşliğin kendisi olmak zorundadır.

Ek 1. Var olan her şey kendinde birdir. Bu önerme yalnızca bir öncekinin tersine çevrilmiştir ve böylelikle dolaysızca ondan çıkarılır.

Ek 2. Mutlak özdeşlik mutlak ya da kendinde olan biricik şeydir; dolayısıyla her şey, yalnızca kendinde olduğu sürece mutlak özdeşliğin kendisi olarak vardır ve mutlak özdeşliğin kendisi olmadığı sürece genel olarak *kendinde* değildir.

§. 13.

Hiçbir şey kendinde varlıktan ortaya çıkmaz[.] Çünkü kendinde olan her şey, mutlak özdeşliğin kendisidir (§. 12). Fakat o varlığa gelmez, bilakis mutlaklıktır, bunun yanı sıra onun varlığı tek sonsuz hakikat olduğu için (§. 8,

Ek 2), zamandan tümüyle bağımsız ve tüm zamanın dışında koyulur, her şey bu bağlamda aynı zamanda kendinde varlık uyarınca sonsuz hakikattir.

§. 14.

Hiçbir şey kendinde sonlu değildir. Kanıtlama, önceki önermede olduğu gibi benzer şekilde §. 10'dan çıkarılır.

Ek. Usun bakış açısının dışında (§. 1) hiçbir sonluluğun olmadığı ve şeylerin sonlu olarak görülmesinin, onların kendinde şeyler olarak görülmemesiyle aynı şey olduğu buradan çıkarılır. - Bunun yanı sıra şeylerin farklı ya da çeşitli olarak kabul edilmesi, daha çok onların *kendinde* ya da usun bakış açısından ele alınmadığı anlamına gelir. Şeyleri sonlu olarak düşünmek, tam olarak onları kendinde şeyler olarak düşünmemekle aynıdır.

Açıklama. Her felsefesinin asıl hatası,

I,4,120

mutlak özdeşliğin edimsel olarak kendi ötesine geçtiği varsayımını ve bu öteye geçmenin hangi tarzda meydana geldiğini anlaşılır kılmaya çalışmasıdır. Mutlak özdeşlik hiçbir şekilde var olmayı bırakmaz ve var olan her şey - mutlak özdeşliğin bir görünümü değil, aksine kendi *kendinde* kabul edilir ve dahası felsefenin doğası şeyleri kendinde olarak (§. 1), bir başka ifade ile sonsuz ve mutlak özdeşliğin kendisi olmaları bakımından görmek olduğundan (§,14.12) gerçek felsefe, tüm önceki filozoflar arasında kanıtlamalarını bütünüyle gerçekleştirirse, hatta yanlış anlaşılmamak adına oldukça açık bir şekilde ifade etse dahi, yalnızca Spinoza'nın farkına vardığı, mutlak özdeşliğin (sonsuzluğun) kendi ötesine geçmediği, var olan her şeyin var olduğu sürece sonsuzluğun kendisi olduğu önermesinin kanıtlanmasına bağlıdır.

451

§. 15.

Mutlak özdeşlik, yalnızca $A = A$ önermesinin formu altındadır, ya da bu form dolaysızca onun varlığı aracılığıyla koyulur. Çünkü o, tek kelimeyle koşulsuzdur ve koşullu bir tarzda var olamaz, buna karşın koşulsuz varlık, yalnızca bu önermenin formu altında koyulur (§. 8). Dolayısıyla bu form koşulsuz özdeşliğin varlığı ile birlikte dolaysızca koyulur ve bu noktada, öncesinde ve sonrasında bir geçiş değil, mutlak özdeşliğin formu ile varlığının mutlak bir eşzamanlılığı söz konusudur.

Ek 1. $A = A$ önermesinin formu ile eşzamanlı koyulan şey, mutlak özdeşliğin kendisiyle de dolaysızca koyulur⁴, ancak varlığın özüne değil, ama yalnızca formuna ya da biçimine aittir. Önermenin ilk kısmı için kanıtlama,

⁴ Bu aynı formdan türeyen şey, bu nedenle mutlak özdeşlikle eşit bir biçimde sonsuzdur.

bir öncekinden doğrudan çıkarılır. Önermenin ikinci kısmı böylelikle kanıtlanmış olur. $A = A$ önermesinin formu, özne olarak A ve yüklem olarak A aracılığıyla belirlenir. Fakat mutlak özdeşlik, özne olarak A ve yüklem olarak A'dan bağımsız bir biçimde bu önermenin kendisinde koyulur (§. 6). Bu yüzden de, bu önermenin

I,4,121

formu yoluyla koyulan şey, mutlak özdeşliğin kendisine değil, fakat varlığının biçimine ya da formuna aittir.

Ek 2. Mutlak özdeşliğin kendisine değil de, yalnızca varlığının formuna ait olan şey, kendinde koyulmaz. Çünkü kendinde koyulan şey, doğası gereği sadece mutlak özdeşliğin kendisidir. Bu vb.

§. 16.

$A = A$ önermesinde özne olarak koyulan A ile yüklem olarak koyulan A arasında (§. 5), hiçbir kendinde karşıtlık olanaklı değildir. Çünkü hem özne hem de nesne oldukları sürece mutlak özdeşliğin özüne değil, varlığına aittirler; fakat mutlak özdeşliğin kendi özüne ait oldukları [ya da mutlak özdeşliğin kendisi oldukları] sürece, farklı düşünülemezler. Dolayısıyla ikisi arasında hiçbir kendinde karşıtlık yoktur.

452

Ek 1. Özne ve yüklem konumunda bir ve aynı tam A koyulur.

Ek 2. Mutlak özdeşlik, yalnızca özdeşliğin bir özdeşliğinin formu altındadır. Çünkü mutlak özdeşlik, yalnızca $A = A$ önermesinin formu altındadır (§. 15), ve bu form onun varlığı ile eş zamanlı koyulur. Ancak $A = A$ önermesinde aynı şey, kendisiyle özdeştir, bir başka ifade ile özdeşliğin bir özdeşliği koyulur. Yani mutlak özdeşlik, yalnızca özdeşliğin özdeşliğidir ve bu ayrılmaz bir biçimde onun kendi varlığının formudur.

§. 17.

Mutlak özdeşliğin kökensel bir bilmesi vardır ve bu bilme $A = A$ önermesi yoluyla dolaysızca koyulur. Çünkü özdeşliğin mutlak bir kendinde bilmesi mevcuttur (§. 7). Şimdi eğer mutlak özdeşliğin dışında bir şey yoksa o halde bu bilme mutlak özdeşliğin kendindedir. Fakat söz konusu bilme, onun özünden dolaysızca çıkarılmaz, çünkü onun özünden çıkan, yalnızca özdeşliğin kendisidir; şu halde o, varlığından dolaylı olarak çıkarılmalıdır, dolayısıyla varlığının formuna aittir (§. 15, Ek 1). Fakat varlığının formu, en az varlığının kendisi kadar kökenseldir ve kökensel olduğu ölçüde her şey onun formu ile birlikte koyulur (aynı yer). Yani mutlak özdeşliğin kökensel bir bilmesi vardır

I,4,122

ve dolayısıyla bu onun varlığının formuna aitse, bu durumda, nihayet $A = A$ önermesi ile dolaysızca koyulur [yani mutlak özdeşliğin kendisinin bir ilineği].

§. 18.

Kendinde ve mutlak olarak görüldüğü sürece var olan her şey, özü bakımından mutlak özdeşliğin kendisidir, fakat varlığının formu bakımından mutlak özdeşliğin bir bilmesidir. Önermenin ilk kısmı §. 12'den ikinci kısmı §. 17'den çıkarılır. Çünkü eğer mutlak özdeşliğin bilmesi dolaysızca onun varlığının formuna aitse, ancak bu form onun varlığından ayrılmaz ise, bu durumda var olan her şey, varlığın formuna kıyasla mutlak özdeşliğin bir bilmesidir.

Ek 1. Mutlak özdeşliğin kökensel bilmesi, bu nedenle formuna kıyasla aynı zamanda varlığıdır⁵ ve tersine her varlık formuna kıyasla mutlak özdeşliğin - (bilinmesi değil) - bir bilmesidir.

Ek 2. [Bilenden ayrı] kökensel bir bilme yoktur, tersine bilme, kendi formuna kıyasla düşünüldüğünde, kökensel varlığın kendisidir.

§. 19.

Mutlak özdeşlik yalnızca kendisiyle özdeşliğinin bilme biçimi altındadır. Çünkü onun bilmesi, varlığının formu kadar kökenseldir (§. 18) hatta o, kendi varlığının formudur. (aynı yer, Ek 1). Bu form ise özdeşliğin özdeşliğinin bir formudur (§. 16, Ek 2). Şimdi eğer onun dışında bir özdeşlik söz konusu değilse, bu durumda onun bilmesi kendisiyle özdeşliğinin bir bilmesidir ve yalnızca bilmenin formu altında olduğu için, bu durumda kendisiyle özdeşliğinin bilme formu altındadır.

Ek. Bütün olan şey kendindedir, ya da varlığına kıyasla mutlak özdeşliğin kendisi, varlığının formuna kıyasla kendi özdeşliğinde mutlak özdeşliğin kendi bilmesidir. - Dolaysızca çıkarılır.

§. 20.

Mutlak özdeşliğin kendini kendi özdeşliğinde bilmesi sonsuzdur.

Çünkü bu, onun varlığının

⁵ Yalnızca kendinde olan, yani varlıktan ayrılmayan şey, sonsuzdur.

I,4,123

[mutlak özdeşliğin varlığının] formudur. Fakat onun varlığı sonsuzdur (§. 10). Şu halde bu bilme aynı zamanda sonsuz bir bilmedir [sonuç olarak ayırt edilemez].

§. 21.

Mutlak özdeşlik, kendisini özne ve nesne olarak sonsuz bir şekilde koymaksızın kendini sonsuz olarak bilemez. Bu önerme kendiliğinden açıktır.

§. 22.

*Özne ve nesne olarak koyulan şey, özü bakımından olmasa da formu bakımından aynı ve eşit mutlak özdeşliktir. Çünkü mutlak özdeşliğin varlığının formu, A = A önermesinin formuna özdeştir. Ancak bu önermede bir ve aynı tam A, özne ve yüklem konumunda koyulur (§. 16, Ek 1). Hatta özne ve nesne olarak koyulan, varlığının formuna kıyasla bir ve aynı özdeşliktir. Dahası, o yalnızca varlığının formuna kıyasla özne ve nesne olarak (ayrılabilir bir biçimde) koyulduğunda, bu durumda *kendinde*, yani varlığına kıyasla aynı şekilde koyulmaz.⁶*

454

Ek. Özne ve yüklem arasında [mutlak özdeşliğe ilişkin] kendinde hiçbir karşıtlık söz konusu değildir.

§. 23.

*Özne ve yüklem arasında, [genel olarak] niceliksel ayırım dışında başka bir ayırım olanaklı değildir.⁷ Çünkü 1) ikisi arasında herhangi bir niteliksel ayırım düşünülemez. - Kanıtlama. Mutlak özdeşlik, özne ve nesne olarak A'dan bağımsızdır (§. 6), ve her ikisinde de eşit şekilde koşulsuzdur. Şu durumda özne ve nesne olarak koyulan, aynı eşit mutlak özdeşlik olduğundan, sonuç olarak hiçbir niteliksel ayırım söz konusu değildir. Neticede geriye 2), varlığın kendi bakış açısından ikisi arasında hiçbir bir ayırım olanaklı olmadığından (çünkü onlar özne ve nesne olarak koşulsuzca eşittir ve hatta varlığa kıyasla aynıdır), yalnızca niceliksel ayırım, bir başka ifadeyle varlığın *büyüklüğü* ile ilişkili olarak ortaya çıkan bir şey kalır, gerçi buna rağmen bir ve aynı özdeşlik ancak [bilmenin] özneliğinin ya da [varlığın] nesneliğinin baskınlığı yoluyla koyulur.*

⁶ Bu form bir bilme olmazsa, bu durumda genelde form olarak bölünebilir olmaz.

⁷ Bu ayırımın edimsel olup olmadığına burada bütünüyle karar verilemez.

I,4.124

Açıklama. Okuyucudan bu kanıtlamada en azından, özellikle hazır kavramlar şimdiye dek geçerli olan öznel ve nesnel kavramlar aracılığıyla tümüyle unutulduğunda ve her bir önermede kesin olarak ve yalnızca bilmeyi arzu ettiğimiz şey düşünüldükten sonra anlaşılır hale gelecek olan bir güvenle bizi izlemelerini talep ediyoruz, bu hatırlatmayı ilk ve son kez yapıyoruz. En azından başlangıçta şurası açıktır ki, burada henüz iddia etmeyip olası bir fikir olarak geliştirdiğimiz, özne ve nesne arasında herhangi bir karşılıktan öte (ilk konumda koyulanla ikincisinde koyulan bir aynı özdeşlik olduğundan, özne ve nesne özünde birdir), yalnızca öznellik ve nesnellik arasında bulunan, mutlak özdeşliğin formuna özgü olduğundan her varlığın formuna ait olan, özdeş bir biçimde olmasa bile baskın bir biçimde sırayla birbirlerinin yerine koyulabilecek bir tarzda mevcut olan tesadüfi bir ayırım çeşitliliği olduğunu kabul ediyoruz. Daha fazla anlaşılabilirlik adına, şu açıklamayı ekliyoruz: $A = A$ önermesinde yüklem ve özne olarak koyulan bir ve aynı A olduğundan, şüphe götürmez bir biçimde aralarında tümüyle nihai bir ayırım değil, bir ayımsızlık söz konusudur ve ayırım, yani ikisinin ayırt edilebilirliği, yalnızca her birinin, baskın öznellik ve baskın nesnellik olarak koyulmasıyla, $A = A$ 'nın her koşulda $A = B$ 'ye (bir nesnellik simgesi olarak varsayılan B) dönüşmesiyle olanaklı hale gelir; şu durumda ya bu unsur ya da karşıtı baskın olan olabilir, öyleyse her iki durumda da ayırım ortaya çıkar.⁸ Özneliğin ve nesneliğin bu baskınlığını öznel unsurun gücü aracılığıyla ifade edecek olursak, buradan, $A = B$ 'nin koyulduğu yerde, pozitif ya da negatif bir güç olarak A 'nın tasarlandığı ve $A^\circ = B$ 'nin en az $A = A [= 1]$ 'nin kendisi kadar gerçek olması gerektiği, bir başka ifade ile mutlak ayımsızlığın ifadesi olması gerektiği sonucu çıkar. Ayırım bundan başka bir şekilde kesinlikle anlaşılmaz.

§. 24.

Özne-nesneliğin formu,

I,4,125

ikisinin niceliksel ayırımı koyulmadığında edimsel değildir.

Kanıtlama. Nitekim o, öznellik ve nesnellik kendinde koyulmadığı zaman edimsel olmaz. Fakat şu andan itibaren onlar kendinde koyulmasalar da, hala niceliksel ayırım yoluyla koyulabilirler (§. 23) [çünkü onlar yalnızca bu şekilde ayırt edilebilirler]. Bunun yanı sıra niceliksel ayırım onlarla birlikte koyulmadığı sürece, özne-nesneliğin formu, edimsel ya da gerçek olarak koyulmaz.

⁸ Niceliksel ayırımla birlikte genel olarak niteliksel ayırım da ortaya çıkar.

§. 25.

*Mutlak özdeşliğe ilişkin olarak **hiçbir** niceliksel ayırım düşünülemez.*

Her biri öznel olanın ve nesnel olanın mutlak ayrımsızlığına (§. 1) özdeş (§. 9) olduğundan, ne biri ne de diğeri kendi içinde ayrılabilir.

Ek. Niceliksel ayırım yalnızca mutlak özdeşliğin dışında olanaklıdır.

Bu önerme yalnızca bir öncekinin tersine çevrilmiş halidir, ve mutlak özdeşliğin dışında hiçbir şey olmasa dahi kesindir.

§. 26.

Mutlak özdeşlik mutlak bütünlüktür. - Çünkü o kendinde her şey olan şeydir, ya da her şey olan şeyden ayrı olarak düşünülemez (§. 12). Bu yüzden o, yalnızca her şey olarak vardır, yani o mutlak bütünlüktür.

Tanım. Mutlak bütünlüğü kozmoz olarak adlandırıyorum.

Ek. Niceliksel ayırım yalnızca mutlak bütünlüğün dışında olanaklıdır. Bu önerme §. 26 ve §. 25, Ek 1'den doğrudan çıkarılır.

§. 27.

456 *Tanım. Bu bağlamda bütünlüğün dışında var olan ne varsa, **tekil** bir varlık ya da şey olarak nitelendiriyorum.*

§. 28.

Kendinde hiçbir tekil varlık ya da nesne yoktur. Çünkü kendinde olan biricik şey, mutlak özdeşliktir (§. 8). Fakat bu yalnızca bütünlük olarak (§. 26) mutlak özdeşliktir [dolayısıyla bütünlük, yalnızca kendinde olandır].

Açıklama. Bütünlüğün dışında kendinde hiçbir şey yoktur

I,4,126

ve eğer bütünlüğün dışında bir şey tasarlanırsa, bu ancak tekil olanın bütünden refleksiyon aracılığıyla tesadüfi bir şekilde ayrılmasıyla gerçekleşir, fakat kendinde bu ayırım, her şey kendinde bir (§. 12, Ek 1) olduğundan ve bütünlük kendi içinde mutlak özdeşliğin kendisi olduğundan hiçbir şekilde gerçekleşmez (§. 26).

§. 29.

Öznellik ve nesnellik arasındaki niceliksel ayırım, kendinde ya da mutlak bütünlüğün ışığında değil, yalnızca tekil varlıkla ilişkili olarak düşünülebilir. - Önermenin ilk kısmı §. 27'den ve §. 26' Ek'ten ve ikinci kısmı §. 25 ve §. 26'dan doğrudan çıkarılır.

§. 30.

*Eğer niceliksel ayırım tekil nesnenin perspektifinde gerçekleşiyorsa, bu durumda mutlak özdeşlik, kendisi **olduğu** sürece, öznellik ve nesnellığın niceliksel ayırımsızlığı olarak anlaşılmalıdır.*

Kanıtlama, mutlak özdeşliğin mutlak bütünlük olduğu önermesinden dolaysızca çıkarılır (§. 26).⁹

⁹ Mutlak özdeşliğin zorunlu olarak bütünlük olduğu şeklindeki çıkarımı belli bir biçimde yine de sürdürme niyetindeyim. Bu çıkarım aşağıdaki önermelere bağlıdır:

- 1) $A = A$ önermesi, mutlak özdeşlik olan bir varlığı ifade eder; buna karşın bu varlık formdan ayrılamaz. Dolayısıyla burada varlığın ve formun bir birliği söz konusudur, ve bu birlik en yüksek varoluştur.
- 2) Mutlak özdeşliğin özünden dolaysızca çıkarılan varlık, yalnızca $A = A$ ya da özne-nesnellığın formu altında bulunabilir. Ancak öznellik ve nesnellik niceliksel ayırım yoluyla koyulmadığında bu formun kendisi var olmaz. Nitekim her ikisi eşit bir biçimde sonsuzca koyulacak olursa herhangi birinde bir niteliksel karşıtlık söz konusu olmadığından hiçbir şekilde ayrılabilirlik de olmaz; form, form olarak ortadan kaldırılır; eşit bir biçimde sonsuzlukla biri ve diğeri olan şey, ne biri ne de diğeri ile çakışır.
- 3) Aynı şey, bilme ve varlığın mutlak ayırımsızlığına dayanan varoluşun en yüksek formu için de geçerlidir. Mutlak olan yalnızca bu form altında var olan olarak koyulabilir. Fakat eğer bu form gerçek anlamda bir ayırımsızlıkta, bu durumda hiçbir ayrılabilirlik söz konusu değildir, ve bu form bu şekilde koyulmaz.
- 4) Öznellik ve nesnellik arasındaki ayırma ek olarak aynı zamanda -ideal ve reel olan-söz konusu yüksek form açısından bir ayırım koyulmazsa, bu durumda mutlak edimsel olarak var olmaz.
- 5) Ancak mutlak değişmez bir biçimde bilme ve varlığın, ve aynı zamanda özneliğin ve nesnellığın bütün ayırımsızlığı olarak belirlendiği için, bu sonraki ayırım *mutlağın kendisine* kıyasla | [S.127] koyulamaz. Bu nedenle ayırım yalnızca mutlakten ayrılmış olana kıyasla ve ayrıldığı noktaya kadar koyulur. Bu tekil olandır. Fakat bütün aynı zamanda dolaysızca tekil olan aracılığıyla koyulur. Dolayısıyla mutlak olan tekil olanda niceliksel ayırım yoluyla, buna karşın bütünde ayırımsızlıkla olarak koyulmak suretiyle mutlak olarak koyulur. Bu yüzden mutlak, yalnızca bütünlük formu altındadır ve " tekillerdeki niceliksel ayırım ve bütündeki ayırım ifadesi, sonlu ile sonsuzun özdeşliği ile aynı şeydir.

Niceliksel ayırımın tanımı. - Bu, öze kıyasla koyulmuş olmayan (bunu genel olarak tespit edemeyiz), bu yüzden salt *formun* ayırımına bağlı olan bir ayırımdır ve bu nedenle aynı zamanda biçimsel bir ayırım olarak adlandırılabilir. *Örneğin* bir üçgenin saf idesi. Onda ne eş açılı bir şekil vardır ne de eşit açılardan biri, ne eş kenarlı bir şekil ne de eşit olmayan yanlar vardır. Bu formların her biri, üçgen

I,4,127

Açıklama. Olabildiğince açık şekilde ifade edilecek olursa, bizim iddiamız şudur: Eğer her şeyi kendi bütünlüğü içinde görebilseydik, her ne kadar tekil olanın bakış açısından bir tarafa ya da öbürüne düşse de, bu durumda onda hiçbir şeyin ayrılabilir olmadığı saf bir özdeşlikten ibaret bütünde, öznel ve nesnelin [reel ve idealin) mükemmel bir niceliksel dengesini, bununla beraber bu niceliksel ayrımın hiçbir şekilde *kendinde* değil de, yalnızca görünüşte koyulduğunu sezerdik. Mutlak özdeşlik -mutlak olan ve her şeyde bulunan - hiçbir şekilde öznel ve nesnelin karşıtlığından etkilenmediği için (§. 6), bu ikisinin niceliksel ayrımı mutlak özdeşliğin kendisiyle ilişkili olarak ve kendinde gerçekleşemez ve bize farklı bir şekilde görünen şeyler ya da görünüşler gerçekte farklı değil, olgusal olarak özdeşler, böylelikle gerçi hiçbiri kendisi için olmasa dahi yine de her şey, onda karşıt güçlerin her birinin bir diğerini alt ettiği bütünlüğün içinde

I,4,128

kendi açık berrak özdeşliğini sunar. Bu özdeşlik bir ürün değil, bilakis kökensel olandır ve yalnızca kendisi *olduğu* için üretilir. Bu yüzden her şeyde nihayet kendisi olarak vardır. Doğanın maddesinden birdenbire fıskıran güç, özünde, zihnin dünyasında kendini açığa çıkaran şey ile aynıdır, şöyle ki orada ideal olanın yanı sıra reel olanın baskınlığıyla mücadele etmek zorundadır. Ancak özsel değil yalnızca potansiyel olan bu karşıtlık, kendini ayrımsızlığın dışında bulan, mutlak özdeşliği ilk ve kökensel olarak göremeyen birine yine de karşıtlık olarak görünür.¹⁰ O, yalnızca kendini bütünden ayıran birine ve ayırdığı ölçüde üretilmiş bir özdeşlik olarak görünür, yerçekiminin mutlak merkezinden uzaklaşmayan birine göre o hiçbir zaman üretilmemiş, bilakis her şey olduğu sürece kendisi olan *ilk varlık* olarak düşünülür ki, bir dereceye kadar bireysel varlık da yalnızca onun içinde olanaklıdır, onun dışında, yalnızca düşüncede ayrılmış şeylerden başka gerçekte hiçbir şey yoktur. Burada onun yerine (muhtemelen anlaşılacağı gibi) usun bakış açısından yanlış olan, tüm hataların kaynağı olan böyle bir ayrımın içsel olarak nasıl olanaksız olduğunu kanıtladığımız için, kendini mutlak bütünlükten ayıran ya da düşüncede ondan ayrılan herhangi bir şey için, bunun nasıl olanaklı olduğu sorusu henüz burada yanıtlanamayacak bir sorudur.

458

idesinin niceliksel bir ayrımıdır. Fakat dahası gerçek üçgen idesi yalnızca bu formların bütünlüğünde var olabilir, öyle ki gerçekte daima tekillerde ayrımla, buna karşın bütünde ayrımsızlıkla koyulur. Niceliksel ayrım, genel olarak yalnızca *ayrım edimi* yoluyla ve buna kıyasla koyulur.

¹⁰ Bu karşıtlık yalnızca ben kendimi ondan ayırır ayırmaz bir karşıtlık olarak görünür.

§. 31.

Mutlak özdeşlik, yalnızca öznel ve nesnel ayrımsızlığın niceliksel formu altındadır [ve aynı zamanda da bilginin ve varlığın].

Açıklama. Bir önceki önermede yalnızca koşullu biçimde varsayılan şey, burada kesin bir biçimde kanıtlanır.

Kanıtlama. Çünkü mutlak özdeşlik yalnızca özne-nesnellik formu altındadır (§. 22). Ancak bu formun kendisi, niceliksel ayrımsızlık bütünlüğün dolayısıyla mutlak özdeşliğin içinde

1,4,129

koyulmasına rağmen, niceliksel ayırım onun dışında (§. 24) koyulmadığında (§ 26) edimsel değildir (§. 25). Bu bağlamda mutlak özdeşlik, yalnızca öznel olanın ve nesnel olanın niceliksel ayrımsızlığı altındadır.

§. 32.

Mutlak özdeşlik evrenin nedeni değil, fakat evrenin kendisidir. Çünkü var olan her şey, mutlak özdeşliğin kendisidir (§. 12). Evren ise var olan her şeydir, vesaire.¹¹

Açıklama. Bu önermelere ilişkin sürekli ve derin bir bilgisizlik, mutlak özdeşliğin evrenin kendisi olduğu ve evreninki dışında başka bir form altında bulunamayacağı kanıtlamasındaki uzun duraksamayı belki affettirebilir. Bu, sanki felsefi argümanlar yoluyla inançlarından çekip koparılamazmış gibi alışıldık bir bakış açısından katı ve eşit derecede sert duran (duygudan yoksun olan) kişiler göz önünde bulundurulduğunda özellikle gerekli olabilir. Yine de herkesin aşağıdaki önermeleri tekrar dikkatli bir şekilde okuduğunda ve reddedilemez bir biçimde kanıtlandığını gördüğünde bu önermenin gerçekliğine ikna edilebileceğine inanıyorum, zira 1) mutlak özdeşliğin yalnızca $A = A$ önermesinin formu altında olması ve kendisi olduğu için bu formun da olması 2) bu formun kökensel, dolayısıyla özne ve nesnenin (varlık ve bilginin) mutlak özdeşliğiyle bağlı olması; 3) $A = A$ önermesinde açığa çıkan ayrımsızlık [niteliksel değil] niceliksel olduğunda, özdeşliğin bu form altında gerçek (edimsel) olamaması - şimdiye kadar varsayıldığı gibi, mutlak özdeşlik yalnızca potansiyel olduğu kadar edimsel olduğundan- 4) bu niceliksel ayrımsızlığın yalnızca mutlak bütünlüğün formu, böylelikle evrenin formu altında olması, buna bağlı olarak mutlak özdeşliğin, olduğu (var olduğu) sürece, evrenin kendisi olması, zorunludur.

¹¹ Evren = madde değildir. - Özdeşlik her ebedilikte yeniden özdeşliktir, ancak bir evren, yani bir bütün tümüyle farklı şeylerdir.

§. 33.

Evren, ebedi olarak mutlak

I,4,130

özdeşliğin kendisiyle özdeştir. Çünkü mutlak özdeşlik, yalnızca evren olarak vardır (§. 32), o sonsuzdur, şu halde evren de onunla ebedi olarak özdeştir.

Açıklama. Bütünüyle haklı olarak kendinde mutlak özdeşliğin evren olduğu söylenebilir; ancak tersine, evrenin mutlak özdeşlik olduğu yalnızca şu sınırlama altında söylenebilir: Bu, varlığının özüne ve formuna kıyasla kabul edilen mutlak özdeşliktir.

§. 34.

Mutlak özdeşlik, öz bakımından, evrenin her parçasında aynıdır; çünkü o, özünde özne ve nesne olarak A'dan bütünüyle bağımsızdır (§. 6), böylelikle tüm niceliksel ayırmadan da bağımsızdır, o halde evrenin her parçasında aynıdır.

Ek 1. Mutlak özdeşliğin özü bölünemezdir. - Aynı nedenden ötürü. - Böylelikle var olan her ne ise, parçalarına bölünebilir, buna karşın mutlak özdeşlik asla bölünmez.¹²

460

Ek 2. Var olan hiçbir şey, kendi varlığında ortadan kaldırılamaz. Çünkü o, mutlak özdeşlik ortadan kalkmadan sonlandırılmaz; tabiri caizse bu *mükemmellik*, niceliğin tüm bağı olmaksızın var olduğundan, eğer yalnızca bütününün bir parçasında ortadan kaldırılabilseydi bu durumda mutlak bir biçimde ortadan kaldırılırdı. Parçaların ortadan kaldırılması yoluyla o tümüyle ortadan kalkacağı için, (tabiri caizse) onu parçalarda ortadan kaldırmak, bütünde ortadan kaldırmak kadar yersiz olurdu. Buna bağlı olarak var olan herhangi bir şeyin kendi varlığı bakımından ortadan kaldırılması olanaksızdır.

§. 35.

Tekil hiçbir şeyin varlığının zemini kendinde değildir¹³. - Çünkü öteki türlü varlığı zorunlu olarak özünden çıkacaktı. Fakat her şey, özü bakımından özdeştir (§. 12, Ek 1). Bu yüzden tekil hiçbir şeyin özü, zemini bu tek varlık olarak var olduğundan, onu içeremez; yani o kendisi aracılığıyla değil, bu şey olarak vardır.

¹² Bölünebilirlik = Nicelik: Mutlak özdeşlik tüm nicelikten bağımsızdır.

¹³ Nedensellik ilkesinin ilk zemini.

§. 36.

Her tekil varlık, diğer bir tekil varlık aracılığıyla belirlenir. Çünkü tekil bir varlık olarak o, ne

I,4,131

kendinden ibaret olmadığı ve varlığının zeminini içermediği için kendisi aracılığıyla, ne de bu yalnızca bütünlüğün ve bütünlükte kavrandığı ölçüde varlığın zeminini içerdiğinden, mutlak özdeşlik yoluyla belirlenir.

Ek. Dolayısıyla da bu şekilde belirlenmiş olmayan, sonuç olarak sınırlanmış olan hiçbir tekil varlık yoktur.

§. 37.

Öznel ve nesnel olanın niceliksel ayrımı, tüm sonluluğun zeminidir ve tersine ikisinin niceliksel ayrımsızlığı sonsuzluktur.

İlk kısma gelince niceliksel ayrım tüm tekil varlığın (§. 29), dolayısıyla da tüm sonluluğun zeminidir (§. 36). İkinci kısım ilkinden kendiliğinden çıkarılır.

Açıklama. Tüm sonluluğun zemini için genel ifade biçimi, $A = B$ 'dir (§. 23, Açıklamaya göre).

461

§. 38.

Her tekil varlık özü itibariyle mutlak özdeşliğin varlığının belirli bir formudur, fakat yalnızca bütünlükte var olan varlığının kendisinin değil.

Çünkü her tekil ve sonlu varlık, özneliğin ve nesneliğin niceliksel ayrımı yoluyla koyulur, öte yandan diğer bir tekil varlık yoluyla belirlenir, yani özneliğin ve nesneliğin diğer bir belirli niceliksel ayrımı yoluyla. - Öyleyse öznelik ve nesnellik bütünüyle mutlak özdeşliğin varlığının formu olduğundan (§. 22), ikisinin belirli niceliksel ayrımı, aynı zamanda mutlak özdeşliğin varlığının belirli bir formudur; ama sırf bu nedenle o, yalnızca özneliğin ve nesneliğin niceliksel ayrımsızlığındaki, yani yalnızca bütünlükteki özdeşliğin varlığının kendisi değildir.

Ek. Önerme (§. 36) şu şekilde de ifade edilebilir: Her tekil varlık, mutlak özdeşlik mutlak olduğu sürece değil ama yalnızca ayrımın yine aynı yoldan belirlendiği ve böylelikle sonsuza devam ettiği A ve B arasındaki

I,4,132

belirli niceliksel bir ayrımın formu altında olduğu sürece onun aracılığıyla belirlenir. [Bir ayrım diğerini gerektirir].

Açıklama 1. Bu öncelikli ilişkinin neden son bulmaksızın ya da sonsuza dek sürdüğü sorulabilir, ve yanıtlarız: İlişki ilki ve ikincisi arasında niçin gerçekleştiyse, aynı nedenden ötürü tüm ardıllar arasında da gerçekleşir, yani mutlak özdeşliğin tekil bir şeye geçtiği yerde bir ilk nokta hiçbir şekilde verilemediğinden, orada tekillik değil bütünlük esas olur, öyle ki eğer diziler sonsuza ulaşmasaydı tekil şey bütüne katılamazdı, bilakis tekil bir varlık olarak kendisi için olmak zorunda kalırdı, ki bu saçmadır.

Açıklama 2. Bundan, bu ilişkinin yasasının mutlak bütünlüğün kendisine uygulanamadığı da çıkar ki, bu nedenle o, $A = A$ ilkesinin dışına düşer. Fakat hiçbir şey modalite ilkesinin bütünü aracılığıyla *kendinde* ya da usta olarak belirlenmez (§. 4, Ek 1), aynı şey bu ilişki için de geçerlidir ve tersi.

§. 39.

Mutlak özdeşlik tekilde bütündeki ile aynı form altındadır ve tersine bütünde tekilde olduğundan başka bir form altında değildir.

Kanıtlama. Her tekil olan, yalnızca varlığının belirli bir formu olduğundan, mutlak özdeşlik aynı zamanda tekil olandadır ve tekil varlıkta bütündür, çünkü mutlak bir biçimde bölünmezdir (§. 34, Ek) ve o, mutlak özdeşlik *olarak* hiçbir zaman ortadan kaldırılamaz (§. 11). Sonuç olarak o, yalnızca tek bir form altında **olduğundan**, bütünde olduğu gibi tekilde de aynı form altındadır ve bu nedenle de bütünde tekilde olduğundan farklı bir formda bulunmaz.

462

Kanıtlama, §.19 ve devamından çıkarılabilir; nitekim özdeşlik varlık formunda sonsuz bir kendini bilme olduğu için, aynı zamanda niceliksel ayırım ve ayırsızlıkta sonsuza kadar özne ve nesnedir.

I,4,133

§. 40.

Her tekil varlık, mutlak olmasa bile, kendi türünde sonsuzdur [ve sonsuz olduğu sürece, §. 36'da ki yasa altında değildir]. O, kendi dışında başka şeyler olduğundan (§. 1), mutlak olarak sonsuz değildir ve kendi varlığında dışsal bir şey tarafından belirlenir (§. 36). Fakat o kendi türünde sonsuzdur, ya da varlığın türü öznelliğin ve nesnelliğin niceliksel ayırımı aracılığıyla belirlendiğinden (§. 29) ve bu ayırım ikisinden birinin gücü aracılığıyla açığa çıktığından (§. 23, Açıklama) o kendi gücünde sonsuzdur, çünkü mutlak özdeşliğin varlığını sonsuzla aynı form altında [örneğin sonsuz bölünebilirlik ya da daha çok bölünemezlik] gücüne¹⁴ oranla açığa çıkarır, bu yüzden tekil varlığın kendisi aynı zamanda, mutlak anlamda sonsuz olmasa da, kendi gücü çerçevesinde sonsuzdur.

¹⁴ Düzeltme: kendi türünde.

§. 41.

Her tekil varlık, kendi bağlamında bir bütünlüktür. Bu önerme bir önceki önermenin zorunlu ve dolaysız bir sonucudur.

Açıklama. Ek olarak burada, yine de bu tekil varlığın mutlak bütünlükle ilişkisinin ne olduğu sorulabilir. *Bu ilişkide o, yalnızca tümüyle tekil varlık olarak bulunmaz*, çünkü mutlak bütünlüğün bakış açısından ele alındığında yalnızca mutlak bütünlüğün kendisi vardır ve onun dışında **hiçbir şey** yoktur. - Her tekil varlık, ancak *kendinde* ya da sonsuzla ortak olarak sahip olduğu şey bakımından düşünüldüğü sürece değil, yalnızca, §. 36'da koyulan yasa aracılığıyla belirlenen ilişki altında düşünüldüğü sürece tekil bir varlıktır.

Ek. Yukarıdaki önerme şöyle de ifade edilebilir: Her $A = B$ kendinde düşünülür ya da kendinde düşünüldüğünde bir $A = A'$ 'dir, yani mutlak olarak kendisine özdeştir. - O olmaksızın hiçbir şey gerçek olmazdı; çünkü var olan her şey, mutlak özdeşlik varlığın belirli bir formu altında ifade edildiği sürece vardır (§. 38).

§. 42.

Tanım 1. Bütünlüğü o, tekil olanı kendisiyle ilişkili olarak ortaya koyduğu sürece, sanki tekil olana kıyasla mutlakmış gibi değil de tersine mutlağa kıyasla salt göreceli olduğu için, göreceli bir bütünlük diye adlandıracağım.

463

1,4,134

Tanım 2. Her belirlenmiş güç, bu güce kıyasla değil de bütüne ya da mutlak bütünlüğe kıyasla meydana gelen öznellik ve nesnellüğün belirli bir niceliksel ayırımına işaret eder, bu nedenle, örneğin, A' 'nin negatif bir üssü, bütünün bakış açısından (dolayısıyla hem A hem de B' 'nin bakış açısından) nesnellüğün baskınlığına işaret ettiğinden, ancak yine sırf bu yüzden bu baskınlığın hem A hem de B' 'de ortak olması dolayısıyla, iki unsurun mükemmel dengesi baskınlığın onda gerçekleştiği gücün kendisine kıyasla olanaklıdır, o halde $A = B$, bir $A = A'$ 'dir¹⁵.

¹⁵ *Güç* kavramı en doğru biçimde aşağıdaki şekilde anlaşılır: Var olan, daima yalnızca ayrımsızdır, ve gerçekte hiçbir şey *onun dışında* var olmaz; fakat o aynı zamanda sonsuz bir tarzda var olur ve hiçbir zaman $A = A$ formu dışında, bir başka ifade ile bilme ve varlık dışında var olmaz. Onu ya tekilde ya da bütünde düşünebiliriz. O, tekilde bütündekiyle aynı formda var olur. Bütünde onun formu altında var olan karşıtlık, sonsuz bilme ve sonsuz varlığın karşıtlığıdır ki, o bu ayrımsızlık noktasına düşen şeydir- mutlak olan- bu yüzden ikisi arasında ne biri ne de öteki, ne sonsuz bilme ne de sonsuz varlık olabilir ve yalnızca ne biri ne de diğeri olduğu ölçüde kendinde olandır. Dahası varlık, bilme kadar sonsuzdur ve her ikisini de, sonsuz varlık ve sonsuz bilme, $A = A$ önermesi yoluyla ifade edilir. Önerme her ikisini de ifade ettiğinden, sonsuz, bu durumda bilme ve varlığa kıyasla $A=A$ önermesinin formu altında bulunur. Bilme ve varlığın ayrımsızlığı, bu nedenle, özne olarak A ile nesne

I,4,135

Açıklama. Takip eden tüm bağlantıyı yalnızca onun aracılığıyla kavrayabileceğinden, okuyucudan dikkatini bütünüyle bu açıklamaya vermesini talep ediyoruz.

§. 43.

Mutlak özdeşlik, yalnızca tüm güçlerin formu altındadır.

Mutlak özdeşliğin yalnızca öznellik ve nesnelliğin niceliksel ayrımsızlığı olarak var olduğu önermesi ile karşılaştırıldığında (§. 31), bu önerme Açıklama 2, §. 42'den dolaysızca çıkarılır.

§. 44.

Tüm güçler mutlak bir biçimde eşzamanlıdır. Çünkü mutlak özdeşlik, yalnızca tüm güçlerin formu altındadır (§. 43). Ancak o sonsuzdur ve zamanla herhangi bir bağı olmaksızın (§. 8, Ek 2). Bu nedenle bütün güçler de zamanla bağı olmaksızın salt sonsuzdurlar, bu nedenle de kendi aralarında eş zamanlıdırlar¹⁶.

Açıklama. Tüm güçler eş zamanlı olduğu için ve birinden ya da diğerinden başlamak için herhangi bir neden söz konusu olmadığından, geriye genel olarak gücün $A = B$ (Karşılaştırma, §. 23, Açıklama) şeklindeki, araştırmanın dolaysız nesnesi olan genel ifadesini ortaya koymaktan başka bir alternatif kalmaz. - Kısalık adına detaylı bir kanıtlama olmaksızın bıraktığımız bir dizi önermeyi araya sokma noktasında kendimize özgürlük tanıyoruz. Onların kanıtlamaları kısmen *Transendental İdealizm Sistemi*'nde, kısmen bu dergide yayımlanan makalelerde olmak üzere başka yerlerde

464

(Spinoza) olarak A'nın basit bir özdeşliği değildir, tersine varlığın ifadesi olarak $A = A$ ile bilmenin ifadesi olarak $A = A$ 'nın ayrımsızlığıdır. Eğer özne olarak A ve nesne olarak A'dan biri diğerine karşıt olarak koyulsa idi niteliksel ayrımsızlık koyulurdu. Ancak sonlu olana ilişkin olarak durum hiçbir zaman bu değildir. Sonsuz olana gelince özne olarak A ve nesne olarak A yoktur, fakat $A = A$ ve $A = A$ vardır, bir başka ifade ile, karşıtlarda bir özdeşlik diğerinin karşısına koyulur. Her biri eşit bir biçimde sonsuzdur, yani bölünemezdir, fakat ayrıca eşit bir biçimde sonsuz oldukları için birbirlerine bir sentez yoluyla, bir başka ifade ile ikincil bir şey yoluyla değil, fakat yalnızca en yüksek olan yoluyla, mutlak *kendinde* yoluyla bağlanırlar. Fakat şimdi tıpkı bilme gibi, $A=A$ önermesinin formu altında olan, aynı zamanda mutlak ayrımsızlıkla karşılaştırıldığında salt bir varlık olan sonsuz varlık, yine bu ayrımsızlığın formu altında koyulur, bir başka ifade ile *kendine kıyasla bir kez daha bilme ve varlığın ayrımsızlığıdır*. Gücü oluşturan şey, mutlak olana kıyasla yalnızca ya bilme ya da varlık sıfatının altında olan, ya varlığın ya da bilmenin ifadesi olarak $A = A$ 'ya ait olandır.

¹⁶ Tüm nedensel türeyiş böylelikle kesintiye uğrar. Düşüncenin varlıktan türeyişi varlığın düşünceden türeyişi kadar az. İdealizmin hatası, ilkinin bir güç olarak varsaymasıdır.

geliştirilmişti, bu yüzden kanıtlamaya aşına olmayan ve bir sonraki kanıtlamamızda bizi izlemek isteyen herkesi bu kaynaklara yönlendiriyoruz.

I) Gücün ifade biçimi olarak $A = B$ (bütünle bağlantılı niceliksel ayırım) verilirse, bu durumda $A = B$ 'de, B kökensel bir şey *olarak* (yani reel ilke olarak) koyulur, öte yandan A, B ile aynı anlamda koyulmaz, tersine o zaman B'yi ideal ilke olarak tanır. Bu önermeye ilişkin olarak

I,4,136

benim İdealizm Sistemimin 77. ve özellikle 84. sayfasında detaylı bilgi verilmektedir¹⁷. Bu karşıtlık henüz kendinde ya da spekülasyonun görüş açısından tümüyle gerçekleşmiş değildir. Çünkü *kendinde* A, henüz en az B kadar varoluşa sahiptir, nitekim A, B gibi, yalnızca hem A hem de B formu altında, fakat her ikisi altında da eşit bir biçimde *var olan* mutlak özdeşliğin bütünüdür (§. 22). A bilme ilkesi iken, ortaya çıkaracağımız gibi B, içsel olarak sınırsız ya da sonsuz uzam olduğundan, burada tamı tamına mutlak tözün, düşünce ve uzam olan her iki sıfatına sahibiz, ancak bu sıfatları, hiçbir şekilde insanların genel olarak anladığı gibi yalnızca *ideal anlamda* özdeş değil, aynı zamanda tümüyle reel anlamda özdeş görüyoruz; buna bağlı olarak A formu altında koyulamayan hiçbir şey, kendinde ve kendiliğinden B formu altında da koyulamaz ve B formu altında koyulamayan hiçbir şey dolaysızca ve sırf bu yüzden A formu altında da koyulamaz, böylelikle düşünce ve uzam, hiçbir zaman ve hiçbir şeyde, düşünce ve uzamın kendisinde dahi ayrılmaz, aksine istisnasız birlikte ve birdir.

465

II) Eğer $A = B$ genel olarak sonlunun ifadesi ise, bu durumda A onun *ilkesi* olarak ele alınır.

III) Kökensel *olarak* kendinde sınırsız olan B, mutlak olarak sınırlanabilir, buna karşın A sınırlı olandır, her biri *kendinde* sonsuz olduğundan, önceki pozitif sonsuz olarak düşünülürken, sonraki negatif, bu yüzden de karşıt yönde sonsuz olarak düşünülür.

§. 45.

*Ne A ne de B kendinde koyulabilir, aksine bir ve aynı olan, özneliğin ve bunun yanı sıra nesneliğin baskınlığı ile ve her ikisinin niceliksel ayrımsızlığı yoluyla koyulur*¹⁸.

Kanıtlama. Mutlak özdeşliğin dışında kendinde hiçbir şey yoktur (§. 8), fakat o, özneliğin

¹⁷ Toplu eserler 1.Kısım, 3. Cilt, S. 385- 390. D.H. (Hilfe-Datenbank/Veriteabanı Yardımı)

¹⁸ Başka türlü dile getirilecek olursa bu önerme şöyle ifade edilir: Ne özne olarak A ne de nesne olarak B değil, bilakis bir ve aynı $A = A$, (bilginin bir ifadesi olarak) baskın bir idealite ve (varlığın bir ifadesi olarak) realite ile ve ikisinin niceliksel ayrımsızlığı ile kendinde koyulabilir.

I,4,137

ve nesnellığın [öznellik olarak A ya da nesnellik olarak A] formu altındaki sonsuzda koyulur (§. 21 ve sonrası), bunun yanı sıra sonsuzda (örneğin herhangi bir parçada) ne öznellik ne de nesnellik kendisi için koyulabilir, ve bu durumda niceliksel ayırım (A = B) koyulduğunda, yalnızca bir ya da diğer unsurun baskınlığının formu altındadır, ve bu bütünde ve parçada aynı şekilde gerçekleşir (§. 39). Buna karşın birinin diğerinin önünde baskın olarak koyulması için herhangi bir neden yoktur. Hatta her ikisi de eş zamanlı bir biçimde baskın olarak koyulmalıdır ve bu, bir kez daha her ikisi de niceliksel ayırımsızlığa indirgenmeksizin düşünülemez. Ayrıca ne A ne de B kendinde değil, ancak yalnızca özdeş olan, öznelliğin ve aynı zamanda nesnellığın baskınlığı ile birlikte ve her ikisinin niceliksel ayırımsızlığı ile birlikte koyulabilir.

§. 46.

Öznellik ve nesnellik yalnızca karşıt yönlerle doğru baskın olarak koyulabilir. Dolaysızca §. 44 III'ten çıkarılır¹⁹.

Ek. A = A'nın kendisi eşitlik noktasına düşerken, aynı özdeşliğin her yöne, buna karşın baskın olan A ya da B'nin karşıt yönlerle doğru koyulduğu yerde, mutlak özdeşliğin varlığının formu, bu durumda ana hatlarıyla bir çizgi imgesi aracılığıyla düşünülebilir. (Birinin diğeri üzerindeki baskınlığını + işareti yoluyla gösteriyoruz).

466

$$\begin{array}{ccc} + & & + \\ A = B & & A = B \\ \hline & & A = A \end{array}$$

Açıklama. Sonraki değerlendirmeleri birbirine bağlamak adına bu çizgiye ilişkin bazı genel unsurlar ekliyoruz.

A) Aynı özdeşlik tüm çizgi yoluyla koyulur ve A = B'de, kendinde B değil, ama yalnızca baskın olan B koyulur.

Aynı şey A = B'deki A için de geçerlidir.

I,4,138

¹⁹ Böylelikle özne-nesnellik formunun, A = A'nın dışına hiçbir şekilde çıkmayız. Tüm ayırım yalnızca A=A'nın sonsuz bilme olarak bir yönde, sonsuz varlık olarak bir diğer yönde koyulduğu yerdedir.

B) Bir bütün olarak çizgi için geçerli olan, onun her tekil kısmı için de sonsuza kadar geçerlidir. - *Kanıtlama*. Çünkü mutlak özdeşlik sonsuz olarak koyulur, ve sonsuza dek aynı formu altında koyulur (§. 39). Bu nedenle tüm çizgi için geçerli olan, onun her bir parçası için de sonsuza dek geçerlidir.

C) Buna bağlı olarak, çizilmiş çizgi sonsuza dek bölünebilir ve onun oluşumu sonsuz bölünebilirliğin zeminidir.

Açıklama. Mutlak özdeşliğin niçin asla bölünmediği buradan anlaşılır (§. 34, Ek). Nitekim her kısımda hala üç nokta vardır, yani yalnızca bu form altında bulunan, tüm mutlak özdeşliktir. - Fakat tam da mutlak özdeşliğin asla bölünmeyişi, mutlak özdeşliğin değil de, [nicelik kavramı altındaki] tekil bir şeyin (§. 27) sonsuz bölünmesini olanaklı kılar.

+ +

D) $A = B$ ve $A = B'$ 'yi kutuplar olarak, buna karşın $A = A'$ 'yi ayrımsızlık noktası olarak adlandırıyorum, böylelikle çizginin her noktası ayrımsızlık noktası kutbudur ve bakış açısına bağlı olarak bu kutup ya da karşıtıdır. - Çünkü çizgi sonsuza dek bölünebilirdir (C), ve bölünme her yöne serbesttir (A), böylelikle her nokta aynı zamanda bir diğerine kıyasla ayrımsızlık noktasından ve iki kutuptan biri olabilir ve nasıl böldüğüme bağlı olarak her iki kutuptan bir an biri, bir an diğeri olabilir.

Ek. Buradan a) ideal olarak böldüğüm çizgiden soyutlanan çizginin reel olarak ya da kendinde düşünüldüğünde, nasıl olup da onda parçalanmış hiçbir şeyin kesinlikle olmadığı mutlak özdeşlik olduğu; b) bu çizgi tüm sistemimizin yapısının temel formülü olduğundan²⁰, onunla nasıl olup da soyut bir biçimde ayrımsızlık noktasının dışına hiçbir şekilde çıkmadığımız anlaşılır.

E) İki kutup birbirine sonsuzca yakın ya da sonsuzca uzak olarak düşünülebilir. - Bir önceki önermeden doğrudan çıkarılır.

I,4,139

F) Bu çizginin sonsuz uzanımı bu üç çizgiden daha fazlasını hiçbir zaman meydana getiremez. - Söz konusu önerme yalnızca yukarıdaki kısımlardan birinin tersine çevrilmiş halidir.

§. 47.

Çizilmiş çizgi, bütünde olduğu gibi tekildeki mutlak özdeşliğin varlığının²¹ formudur. Kanıtlama §. 45'ten öncesini kapsar. - Bu sebepten ötürü bu çizgi, §. 39'un talebini yerine getirir.

²⁰ Geometrice için çizgi ne ise felsefeci için de aynı şeydir.

²¹ Düzeltme: Varoluş.

§. 48.

*Çizilmiş çizgi, yalnızca A ve B tüm güçlerde **var olan** olarak [eşit bir biçimde reel olarak] koyulduğu sürece mutlak özdeşliğin varlığının formudur²². - Çünkü mutlak özdeşlik yalnızca A ve B formu altındadır. Yani A ve B kendinde ise, bu durumda şüphesiz mutlak özdeşlik de öyledir. Ve mutlak özdeşlik, yalnızca tüm güçlerin formu altında olduğundan (§. 45), A ve B buna bağlı olarak tüm güçlerde var olan olarak koyulur.*

Ek. Bu durumda özneliğin derecesi tüm güçlerinde onunla var olduğu A'nın varlığından [bu reel varlıktan] bütünüyle bağımsız olmalıdır; nitekim güçlerin ayrımı bütünüyle derecenin bu ayrımına dayanır (§. 23, Açıklama).

§. 49.

Kendinde düşünülen çizilmiş çizgi, hiçbir tekil gücün zeminini içeremez. - Nitekim o bütünde parçada olduğu gibidir (§. 47), tüm güçleri tekil olanda ortaya koyduğu gibi koyar.

Ek. Aynı şey $A = B$ formülü için geçerlidir, çünkü o genel olarak güçlerin ifadesidir. (§. 23, Açıklama).

§. 50.

468

*$A = B$ formülü, yalnızca onda A ve B'nin her ikisi de [eşit bir biçimde reel olarak] **var olan** olarak koyulduğu sürece bir varlığı ifade edebilir.*

Kanıtlama. Bir varlığa işaret ettiği sürece her $A = B$, kendine kıyasla bir $A = A$ 'dır (§. 41, Ek), yani göreceli bütünlüktür, ancak şimdi o, yalnızca mutlak özdeşliğin

I,4,140

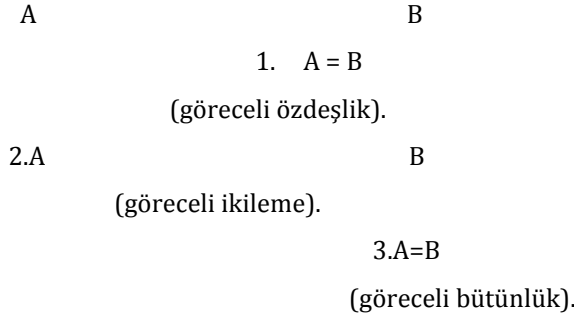
kendi potansiyelini aynı form altında, bir başka ifade ile sonsuz olarak (§. 42) ifade ettiği göreceli bir bütünlüktür, fakat mutlak özdeşlik, yalnızca A ve B tüm güçler altında *var olan* olarak koyuldukları sürece sonsuzdur (§. 50). Bu yüzden de $A = B$, yalnızca A ve B'nin her ikisi de *var olan* olarak koyulduğu sürece bir **varlığın** ifadesidir.

Ek. Fakat özneliğin ya da nesneliğin derecesi A ve B'nin onunla koyulduğu bu varlıktan tümüyle bağımsızdır (§. 48, Ek).

Açıklama 1. A ve B yoluyla yapılanmanın [öznel ve nesnel] iki karşıt unsuruna işaret edecek olursak, bu durumda A ve B, ne A ne de B altına değil, fakat ikisinin ayrımsızlık noktasına düşer. Ancak bu ayrımsızlık

²² Tam ayrımsızlıkla o, birinin ya da diğerinin sıfatı altında düşünülür.

noktası mutlak değildir, çünkü sonrakinde [bilme ya da varlığın ayrımsızlığı olarak] $A = A$ ya da niceliksel ayrımsızlık [bilme ve varlığın], fakat öncekinde $A = B$ ya da niceliksel ayırım düşer. - $A = B$ 'de B'nin kökensel *olduğu* yerde, yalnızca bilme olarak A edimseldir, bu bağlamda öncekinin yalnızca (§. 44, Yorum 1) ideal olarak koyulduğu yerde sonraki reel olarak koyulur. A, B kadar var *olduğu* için ve B yalnızca ideal olarak değil, fakat reel olarak onunla eşit olduğu için, bir başka ifade ile genel olarak onunla var olması *gerektiği için*, bu kabul edilemez, B yalnızca bu koşullarda var olur. Eğer her ikisi de eşit bir biçimde reel olarak koyulursa, göreceli özdeşlikten göreceli bütünlüğe geçişte zorunlu olarak göreceli bir ikilik meydana gelir, ancak bu ikilik yalnızca ikisi realitede eşitlendikten sonra meydana gelir. Aşağıdaki şema bunu anlaşılır kılmaya yarayacaktır.

Bu şemaya ilişkin olarak aşağıdaki açıklamalar yapılabilir: - Şema, göreceli özdeşliği göreceli bütünlükten ayırır²³.

I,4,141

Buna karşın mutlak özdeşlik, aynı zamanda mutlak bütünlüktür (§. 26), çünkü onda A ve B hiçbir zaman ayrı olarak var olmaz, dolayısıyla ideal ya da reel olarak da koyulmaz. - A ve B göreceli özdeşlik olarak koyulduğu ölçüde, yalnızca öznel olarak değil, aynı zamanda var olan olarak (§ 50) ya da reel olarak koyulduğu için, A'nın kendinden bir ortaya çıkış da zorunlu olarak koyulur. Bu gücün bütünlüğü, aynı zamanda B ile birlikte [$A = B$ aracılığıyla ifade edilen] B'nin altında koyulan A aracılığıyla birdenbire ortaya çıkarılır. A'nın B ile birlikte var olan olarak koyulduğu, kendinde ve kendisi için ve tümüyle izole biçimde düşünülen bu $A = B$, gerçekte bu gücün $A = A$ 'sıdır; o, $A = B$ 'dir, yani kendinde değil bütüne kıyasla nesnellik ve öznelliğin baskınlığıdır (§. 42, Tanım 2). Bu açıklamaların dikkatten kaçırılmamasını talep ediyoruz, nitekim yalnızca mükemmel bir biçimde

²³ Tüm yapı göreceli özdeşlikten çıkar. Mutlak oluşturulmamış, fakat mutlak olarak vardır.

metodumuzun açıklanmasına hizmet etseler de, tam da bu nedenle bu sistemin yapısının detaylı bir incelemesinde hiç de daha az önemli değillerdir. - Buna rağmen şu yukarıda ortaya konulan şemanın anlamını daha anlaşılır bir biçimde ortaya koymaya yarayacaktır. Mutlak özdeşlik (göreceli özdeşlik olarak düşünülen) $A = B$ 'de, genel olarak yalnızca kendini bilmenin formu altında koyulur; kökensel nesnellüğün bakış açısından o, öznel olan aracılığıyla *sınırlandırılır*. Onda B'nin (sonsuz *uzam* olarak) sınırlandırıldığı yönü *dışarıya* doğru yön, A'nın sınırlandırıldığı yönü ise *içeriye* doğru yön diye adlandırıyoruz. - Şimdi mutlak özdeşlik sonsuz bir öz bilme olarak koyulur (§. 19. 20); aynı zamanda öz bilmenin formu altında koyulmayan hiçbir şey (örneğin sınırlılık) edimsel olarak onda olmayabilir, bu hem zorunludur hem mutlak öz bilmenin formu altında koyulana dek sürdürülmelidir. Öyleyse mutlak özdeşlik, kendini aynı zamanda dolaysızca A ile kendi öznelliğinde, B ile kendi nesnellüğünde sınırlı olarak tanıyacaktır ve bu sınırlama bir birliktelik olarak koyulduğunda, o kendini göreceli bütünlükte tanımalıdır. Sonuç olarak göreceli özdeşlikten göreceli bütünlüğe geçiş, mutlak özdeşliğin öz bilmesinin sonsuzluğundan dolaysız bir zorunluluk olarak çıkar.

I,4,142

470

Açıklama 2. Göreceli bütünlük, A ve B'nin ortak bir realitesidir (1). Bu yüzden de mutlak özdeşliğin dışında, öznelüğün bakış açısından varlık ya da realiteye doğru genel bir eğilim koyulur. Onda öznelik ve nesnellik arasında artık edimsel olarak bir karşıtlık bulunmadığından, bu eğilim mutlak özdeşliğin kendisinde daha fazla var olamaz, nihai reellik ve ideallik onda bölünemez bir bütünlükte yer alır. Bu durumda nesnellikten değil de realiteden söz edilebilir, öznelik de dahil olmak üzere her şey bütün seri boyunca ona ulaşmaya çalıştığı için, o baskın unsurdur. - En yüksek realitenin kendisinde bir kez daha mutlak özdeşlik, öznelikle nesnellüğün mutlak bütünlüğü, mutlak dengesi söz konusudur.

Açıklama 3. Yukarıda işaret edilen şema, genel olarak güç ($A = B$) kavramından türetildiği için, zorunlu olarak tüm güçlerin şemasıdır ve *dahası göreceli bütünlüğün belirli güçte bir reel oluş yoluyla kurulması gibi, mutlak bütünlük de buna karşın tüm güçlerde yalnızca öznel olanın reel oluşu yoluyla oluşturulur*; böylelikle bu şema da bir kez daha kendinde zorunlu olarak boyun eğdirilen güçlerin art arda gelişi olmalıdır.

§. 51.

İlk göreceli bütünlük maddedir.

Kanıtlama.

a) $A = B$ ne göreceli özdeşlik ne de göreceli **ikileme** olarak reel bir şeydir. - Özdeşlik olarak $A = B$, bütünde olduğu gibi tekilde de yalnızca çizgi yoluyla (§.46, Ek) ifade edilebilir. Fakat A, o çizgide *var olan* olarak kesintisiz

koyulur. Bu nedenle bu çizgi, $A = B$ 'yi tümüyle göreceli bütünlük olarak varsayar (§ 50, Açıklama 1); böylelikle göreceli bütünlük *ilk varsayılandır* ve eğer göreceli bütünlük varsa, o yalnızca bu ilk varsayılan yoluyla vardır.

Aynı şey, göreceli ikilik için geçerlidir. A ve B hiçbir zaman birbirlerinden ayıramayacağı için göreceli ikilik, ancak (A'nın $A = B$ kutbunu, B'nin $A = B$ kutbunu, C'nin ayrımsızlık noktasını gösterdiği) ACB çizgisinin

I,4,143

özdeşliğinin ortadan kaldırılmış olmasıyla ve AC ile CB'nin ayrı çizgiler olarak

A

|

C ___ B açısının şeması altına, yani *ilk iki* formun boyutu altına koyulmuş olmalarıyla olanaklıdır. Ancak AC ve CB'nin her biri kendisi için bütün olduğundan, göreceli ikilik hem göreceli özdeşliği hem de göreceli bütünlüğü varsayar, ve eğer varsa, ancak onunla var olabilir.

b) Göreceli özdeşlik ve ikilik, her ne kadar göreceli bütünlükte edimsel olarak var olmasalar da, onda hala potansiyel olarak içerilirler. - Çünkü çıkarımdan (§. 50, Açıklama) anlaşılacağı gibi ikisi edimsel olarak değil ama potansiyel olarak göreceli bütünlükten önce gelir.

c) Bir ve aynı $A = B$, o halde ilk boyutun (salt uzunluğun) ve ilk iki boyutun (uzunluk ve genişliğin) formu altında, daha doğrusu kendisi için koyulan her form altında var olur ki, bu çelişiktir. Karşı karşıya koyulanların her ikisi bu durumda karşılıklı olarak bir üçüncüde yok olmalıdır (o burada A ve B'nin göreceli bir bütünlükte koyulabildiği bir koşul olarak açığa çıkar). Bu üçüncü boyut uzunluğun ve genişliğin onunla tümüyle ortadan kaldırıldığı bir tarzda var olmalıdır, fakat yine de A ve B göreceli ayrıma varırlar, nitekim diğer türlü (§. 37) sonsuz (dizide görüleceği gibi sonsuz uzam) üretilmiş olurdu; o halde salt üçüncü boyut, A ve B'nin niceliksel ayrıma geldiği bir tarzda üretilmelidir. Ancak şurası kesin ki bu durum, o üçüncü boyutu tekil varlık formu altında temsil ettiği için, yalnızca maddede gerçekleşir. *Bu nedenle madde kendinde göreceli bütünlüktür* ve o, gücün ifade biçimi olarak $A = B$ 'den dolaysızca türetilmediği için neticede *ilk göreceli bütünlüktür* ya da tıpkı gücün kendinde koyuluşu gibi o ilk önce koyulmuş olandır.

I,4,144

Ek. Madde ilk var olandır. - Henüz kanıtlanmış olandan çıkarılır²⁴.

Genel Açıklama.

En kısası olduğu için, önermemizin *bu* kanıtının peşine bilerek düştük; bu konuda geriye kalanlar özellikle şu noktalara bağlıdır, 1) maddenin kökenselliğine ve dolayısıyla ilk varsayılan olduğuna inanılmasına ki, böylelikle özdeşlikte olduğu gibi onun yalnızca bütünlük olarak var olduğu ve de kökende başka bir şey olmadığı oldukça açık hale gelecektir; 2) söz konusu çıkarımın yalnızca maddede gerçekleştiğini görebilmek için A ve B'nin kökensel anlamda yalnızca salt ideal olarak değil, aynı zamanda reel olarak özdeş olduğu çıkarımının açık bir şekilde düşünülmesine; çünkü çıkarım özsel olarak yalnızca içeriye doğru hareket eden bir şeyin (A) reel bir şey olması gerektiğine özdeştir, öyle ki bu durumda içeriye, aynı zamanda dış olan - bir içe doğru reel bir geri dönüş koyulmalıdır ki - böyle bir şey yalnızca maddenin içi olarak adlandırılan ve o üçüncü boyutla bir olan şeyde var olur; 3) A'nın ve B'nin niceliksel koyulmuş varlığının belirli olarak düşünülmesine. Örneğin A'nın

I,4,145

472

sonsuz olduğu ve sonsuzca B'den geri döndüğü varsayılırsa, bu durumda o aynı zamanda içeriden sonsuzca geri püskürür, bu durumda o yalnızca bir içtir, ancak bu kavram yalnızca karşıtlıkta bulunduğu ve karşıtlık asla ayrımsızlıkta değil ama yalnızca niceliksel ayırmada ortaya çıktığından *hiçbir* iç yoktur. Aynı şey, B'yi (dışa doğru hareket edeni) sonsuzca koyduğumuzda, ya da hem A hem de B'yi, her ikisini de sonsuzca koyduğumuzda da geçerlidir. Göreceli bütünlükte yalnızca bir iç ve bir dış vardır: maddenin mutlak olarak koyulması gibi, o da A ve B'nin niceliksel ayırımı ile koyulur.

²⁴ Sistemimizin anlamına ilişkin gerçek iç görüşü olmaksızın izleyen kimse burada bizi soruyla keser, o halde bu sistem bir realizm mi yoksa idealizm mi? Bizi anlayan kişi bu sorunun bizim açımızdan hiçbir anlam ifade etmediğini görür. Nitekim bize göre ideal ve reelin mutlak ayrımsızlığından başka mutlak anlamda kendinde başka hiçbir şey yoktur, kelimenin tam anlamıyla yalnızca o vardır, buna karşın diğer her şey yalnızca onda ve ona kıyasla vardır. Aynı şekilde madde de bu yüzden madde olarak değil ama yalnızca mutlak özdeşliğin varlığına ait olduğu sürece maddedir ve mutlak özdeşliği kendi gücüne oranla ifade eder. Bize en uygun görünen bu vesileyle sistemimizde Spinoza'nın üç bilme biçiminin nasıl tespit edilebildiğini ve sistemde nasıl bir anlama sahip olduklarını madde örneğinde göstermek isteriz. Kendinde madde reel değeri bakımından bilginin en alt seviyesidir, maddede genel olarak sonsuz olanla ortak olarak sahip olduğu şeyi bilmek (kendine kıyasla bütünlük), yani onu mutlak anlamda yalnızca bütünlük olarak tanımak ikinci seviyedir, ve sonuncusu maddenin tümüyle mutlak olarak kabul etmemek ve yalnızca mutlak özdeşliğin en yüksek seviye ya da saf spekülâtif bilme olduğunu bilmektir.